

Afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskrift-indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse

Beskrivelse af aktuelle indsatser og forslag til
fremadrettede indsatsmodeller

juni

2023

Indhold

Resumé	3
Indledning.....	4
Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen	4
Proces og metode.....	4
TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser	5
Formål med beskrivelsen.....	5
Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for punktskriftindsatser	5
Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering	6
TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen	8
Formål med beskrivelsen.....	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne	8
Bilag	9

Resumé

Denne afrapportering indeholder de nordjyske kommuners behandling af Socialstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser i Nordjylland er relativt begrænset og som er kraftigt reduceret i antal over en årrække.

I de tilfælde, hvor der er et barn i målgruppen, har kommunerne fokus på en helhedsorienteret tilgang, hvor der ses på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med de synshandicap, som de måtte have. Der er udviklet en lang række af kompenserende digitale undervisningshjælpemidler, fx kan barnet tilknyttes Nota, hvorfra undervisningsmateriale kan tilgås auditivt. Anvendelse af punktskrift fordrer et vist kognitivt funktionsniveau, derfor er der børn med synshandicap, som ikke kommer til at kunne tilegne sig punktskrift.

Kommunerne italesætter et særligt tæt samarbejde med det regionale tilbud; Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som central samarbejdspartner omkring de børn og unge, som har alvorligt synshandicap. Der sikres ligeledes altid et tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Der er stort fokus på videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere og kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, hvor de kommunale tilbud og indsatser ikke har kompetencer in-house.

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

Direktørgruppen i Nordjylland ser frem til den videre dialog med Socialstyrelsen.

Indledning

Social- og boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Central Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*. Social- og boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger på målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i Region Nordjylland afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*, fordi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Efter afrapportering til Social- og boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i Region Nordjylland.

Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*. Social- og boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsettelse og således uden yderlige funktionsnedsettelser. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende.

Proces og metode

Social- og boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i Region Nordjylland dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i Region Nordjylland haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det socialfaglige arbejde med målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været logopædagoger, ledere af PPR, forstandere, centerchefer, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for de afholdte dialogmøder blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret et fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland
- Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023
- Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023
- Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser

Nedenfor beskrives kommunerne i Region Nordjyllands koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse? Herunder også:

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres punktskriftindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse?

Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for punktskriftindsatser

Målgruppen

Målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser i Nordjylland er relativt begrænset. Kommunerne har samlet kendskab til tre - fem børn og unge under 18 år, som enten er aktuelle punktskriftslæsere eller, som er under udredning med henblik på at blive visiteret til punktskriftsundervisning.

Der er tale om en målgruppe, som er kraftigt reduceret i antal over en årrække. Dog oplever enkelte kommuner op – og neddrift i antallet af børn i målgruppen fra år til år. Men fortsat på et meget beskedent niveau.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres fx via praktiserende læge, sygehus eller sundhedsplejerske når synstabet konstateres.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med alvorlig synsnedsættelse, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering

Koordinering af indsatser

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen, hvor der ses på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med de synshandicap, som de måtte have. Kommunernes Pædagogisk Psykologiske Rådgivning er (PPR) ofte tovholder og samarbejder med række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet ift. at sikre den rette indsats til børn og unge med behov for støtte ift. alvorlig synsnedsættelse.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Hospitalsafdelinger fx børneafdeling, øjenafdeling, neuropædiatrisk afdeling
- Institut for Syn,- Hørelse og Døvblindhed (ISHD)
- Praktiserende læge
- Øjenlæger
- Skole-dagtilbud
- Socialrådgivere fra børne- familieafdelinger
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Synscenter Refsnæs
- Barnets familie/pårørende
- VISO-KAS
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunerne italesætter et særligt tæt samarbejde med det regionale tilbud; Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som central samarbejdspartner omkring de børn og unge, som har alvorligt synshandicap. Synskonsulenter fra ISHD inddrages altid i de sager, hvor børn skal udredes for synsnedsættelse og konsulenterne er også medinddraget i barnets videre forløb, så længe der er behov for dette. Dette vurderer PPR og synskonsulenterne altid i samråd og naturligt i tæt samarbejde med barnets netværk. Der sikres altid tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Kommunerne har mere eller mindre faste dialogmøder med ISHD, hvilket afhænger af antallet af borgere indenfor målgruppen. Aalborg Kommune har f.eks. qua sin volumen et fast, årligt, koordinationsmøde med ISHD.

Case eksempel på samarbejde og koordinering vedr. punktlæsende elev (A.)

A. har hele sin opvækst været fulgt af synskonsulent fra ISHD (Institut for syn hørelse og døvblindhed i Aalborg). Synskonsulenten har været koordinerende bl.a. i forhold til statusmøder, hjælpemidler og kursusforløb for forældre, professionelle og for A. Dette er foregået i et tæt samarbejde med PPR. PPRs synsteam har løbende bevilliget ydelserne 2.A og 2.B (se nedenstående). Synsteamet har ligeledes bevilliget støttetimer til skole og fritidsordning for at give mulighed for at gøre den faglige undervisning og de sociale aktiviteter tilgængelige for A. Skolens PPR-psykolog har løbende deltaget i statusmøder og der har været indsatser fra andre af PPRs faggrupper.

Der har gennem årene været iværksat en række kurser for fagprofessionelle lokalt (basiskursus, idrætskursus, kursus om sociale kompetencer m.m.) samt på synscenter Refsnæs. A. har ligeledes løbende deltaget i regionale og nationale kurser samt arrangementer for punktlæsende elever (computercamps, internatkurser m.m.). A. har flere gange deltaget i ugekurser på synscenter Refsnæs, dels med og dels uden sine forældre. Ugekurserne omfatter tværfaglige udredningsforløb. Der har løbende været fokus på førpunkt og på punktlæsning. A. har punktlæsningsapparat og beskrives i dag som en dygtig punktskriftslæser. En punktlæsende underviser på ISHD har vejledt A, og A. er ligeledes undervist i forkortet punkt af egen synskonsulent. Aktuelt er der inddraget psykolog fra Refsnæs synscenter med henblik på en psykologisk undersøgelse.

(Ydelserne 2A og 2.B. Formål: Overfor eleven og dennes nærmeste pårørende at afhjælpe eller begrænse følgerne af den nedsatte synsevne og/eller kommunikationsevne med henblik på at styrke barnets lærings- og øvrige udviklingspotentialer. Overfor kommunerne at stille det faglige grundlag og beredskab til rådighed, således at disse sættes i stand til at opfylde elevens og de pårørendes retskrav på: Udredningsydelser, Vejlednings- og rådgivningsydelser, Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, Hjælpemiddelydelser)

Synskonsulent fra ISHD tilknyttes ofte børn med synsnedsættelse. Således er de altid tilknyttet når barnets har så stort et synshandicap, at punktskriftsundervisning overvejes. I dag findes en lang række af teknologiske muligheder for både at diktere og få oplæst tekst fra fx internettet. Der er udviklet en lang række af kompenserende digitale undervisningshjælpemidler, fx kan barnet tilknyttes Nota, hvorfra undervisningsmateriale kan tilgås auditivt. Anvendelse af punktskrift fordrer et vist kognitivt funktionsniveau, derfor er der børn med synshandicap, som ikke kommer til at kunne tilegne sig punktskrift.

Samarbejdsaftaler

I Nordjylland er der indgået en aftale om et Forstærket Samarbejde (bilag vedlagt), der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgerne i regionen til stadighed har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. Dette, bl.a. ved tre hovedspor, som omhandler særlige beskyttelsesvilkår, systematiseret og formaliseret dialog partner imellem, samt en forpligtigelse til early-warning ved vanskeligheder ift. økonomisk og faglig opretholdelse af tilbuddene.

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed indgår, som et af tilbuddene i Det Forstærkede Samarbejde.

TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede punktskriftindsats til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser? Herunder også:

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet at børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift.*

Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede punktskriftindsatser til stede til målgruppen?

Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser

Den målgruppe, som kan profitere af højt specialiseret punktskriftindsats, som den primære indsats, forekommer ikke i særligt stort omfang i Nordjylland. De nordjyske kommuner vurderer, at de indsats som målgruppen af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunen og eksternt ift. regionen, (særligt kommunikationscentret ISHD). Dette samarbejde indbefatter også videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere. Kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, hvor de kommunale tilbud og indsats ikke har kompetencer in-house.

En udvikling af den fremadrettede punktskriftindsats vil således ske i tæt samarbejde, parterne imellem, herunder i rammeaftalesamarbejdet mellem kommunerne og Region Nordjylland, som fortsættes i regi af KKR Nordjylland.

KL's Koordinationsforum følger ligeledes løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud. Dette kan være med en national videns portal, hvor der er viden om hvordan man "hands-on" arbejder med indsatserne – som formidles via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let omsætteligt for den fagprofessionelle.

De nordjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge med svære synsned sættelser og at kommunerne anvender og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Heri indgår samarbejdsaftale om Det Forstærkede Samarbejde.

Bilag

- Det forstærkede samarbejde - Nordjylland